

O'ZBEKISTONDA INKLYUZIV O'SISHNI TA'MINLASHDA MAKROIQTISODIY SIYOSAT INSTRUMENTLARIDAN FOYDALANISHNING ILMIY-USLUBIY ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH

IMPROVING SCIENTIFIC AND METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF USING MACROECONOMIC POLICY INSTRUMENTS TO ENSURE INCLUSIVE GROWTH IN UZBEKISTAN

¹**Raximov Eshmurod
Normuradovich**

¹*Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, "Makroiqtisodiy
siyosat va prognozlashtirish" kafedrası dotsenti,
PhD. G-mail: raximoveshmurod88@gmail.com*

Annotatsiya Abstract

Uzb. - Ushbu maqolada O'zbekiston sharoitida inklyuziv iqtisodiy o'sishni ta'minlashda makroiqtisodiy siyosat instrumentlaridan foydalanishning ilmiy-uslubiy asoslarini yanada takomillashtirish masalalari kompleks tarzda tadqiq etiladi. Tadqiqot jarayonida an'anaviy iqtisodiy o'sish modellari asosan miqdoriy ko'rsatkichlarga tayanishi va ijtimoiy taqsimot omillarini yetarli darajada hisobga olmasligi asoslab beriladi. Inklyuziv o'sish konsepsiyasining nazariy tamoyillariga tayangan holda fiskal, monetar, investitsion va institutsional mexanizmlarning o'zaro uyg'unlashuvi hamda ularning ijtimoiy-iqtisodiy natijalarga ta'sir mexanizmlari tahlil qilinadi. Tadqiqot natijasida inklyuziv o'sishni boshqarishda faqat YaIM o'sish sur'atlariga emas, balki daromadlar taqsimoti, kambag'allik darajasi, bandlik sifati va inson kapitali rivojlanishini aks ettiruvchi natijaviy indikatorlar tizimiga tayangan holda ko'p bosqichli, integratsiyalashgan makroiqtisodiy modelni shakllantirish zarurligi ilmiy jihatdan asoslab beriladi.

Eng. - This article comprehensively examines the issues of improving the scientific and methodological foundations for the use of macroeconomic policy instruments in ensuring inclusive economic growth in Uzbekistan. The study substantiates that traditional economic growth models primarily rely on quantitative indicators and insufficiently take into account social distributional factors. Based on the theoretical principles of the inclusive growth concept, the interconnection of fiscal, monetary, investment, and institutional mechanisms, as well as their impact on socio-economic outcomes, is analyzed. The research findings scientifically justify the necessity of developing a multi-level, integrated macroeconomic model for managing inclusive growth. Such a model should rely not only on GDP growth rates but also on a system of performance indicators reflecting income distribution, poverty levels, employment quality, and human capital development.

**Kalit so'zlar:
Keywords:**

❖ *inklyuziv iqtisodiy o'sish, makroiqtisodiy tartibga solish, fiskal siyosat, monetar siyosat, institutsional islohotlar, daromadlar tengsizligi, kambag'allikni kamaytirish, inson kapitali, ijtimoiy barqarorlik.*

❖ *inclusive economic growth, macroeconomic regulation, fiscal policy, monetary policy, institutional reforms, income inequality, poverty reduction, human capital, social sustainability.*

Kirish.

Jahon iqtisodiyotida so'nggi yillarda iqtisodiy o'sishning nafaqat sur'ati, balki uning sifati va ijtimoiy yo'naltirilganligi masalasi dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. An'anaviy ravishda yalpi ichki mahsulot (YaIM) o'sishi iqtisodiy rivojlanishning asosiy ko'rsatkichi sifatida qaralgan bo'lsa-da, amaliy tajriba shuni ko'rsatmoqdaki, yuqori iqtisodiy o'sish sur'atlari ham doimo aholi farovonligining oshishi va daromadlar tengsizligining kamayishini kafolatlamaydi. Shu bois xalqaro miqyosda "inklyuziv o'sish" konsepsiyasi shakllandi va rivojlandi. Ushbu yondashuv Jahon banki, Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti hamda Xalqaro valyuta fondi kabi nufuzli xalqaro tashkilotlar tomonidan keng targ'ib qilinmoqda [1].

O'zbekistonda so'nggi yillarda amalga oshirilayotgan iqtisodiy islohotlar makroiqtisodiy barqarorlikni mustahkamlash, xususiyl sektorini qo'llab-quvvatlash, kambag'allikni qisqartirish va aholi bandligini oshirishga qaratilgan. Xususan, soliq tizimini liberallashtirish, budjet ochiqqligini ta'minlash, inflyatsion targetlash rejimiga o'tish hamda ijtimoiy himoya tizimini isloh qilish kabi chora-tadbirlar inklyuziv o'sish uchun muhim zamin yaratmoqda. Biroq mazkur jarayonlarda makroiqtisodiy siyosat instrumentlarining inklyuzivlik darajasiga ta'sirini chuqur ilmiy-uslubiy asosda tahlil qilish va baholash zarurati mavjud.

Hozirgi bosqichda O'zbekistonda iqtisodiy taraqqiyotning sifat jihatdan yangi modelini shakllantirish jarayoni izchil davom etmoqda. Ushbu modelning asosini inson manfaatlari ustuvorligi, ijtimoiy barqarorlikni ta'minlash va uzoq muddatli iqtisodiy samaradorlikka erishish tamoyillari tashkil etadi. So'nggi yillarda amalga oshirilayotgan islohotlar davlat boshqaruvini natijaviylilik asosida takomillashtirish, iqtisodiy resurslardan samarali foydalanish hamda jamiyatning barcha qatlamlari uchun teng imkoniyatlar yaratishga qaratilgani bilan

ahamiyatlidir. 2026-2030-yillarga mo'ljallangan yangilangan rivojlanish yo'nalishlari mamlakat taraqqiyotini aniq maqsadli ko'rsatkichlar va ustuvor vazifalar asosida boshqarish zarurligini belgilab beradi.

Mavzuga oid adabiyotlar sharhi.

Inklyuziv o'sish (inclusive growth) iqtisodiy o'sish natijalarini jamiyatning barcha qatlamlariga teng va adolatli taqsimlanishini anglatadi. Bu tushuncha an'anaviy YaIM o'sishidan farqli ravishda daromadlar tengsizligi, bandlik, kambag'allik darajasi va ijtimoiy imkoniyatlar bilan bog'liq ko'rsatkichlarni ham qamrab oladi. Jahon banki inklyuziv o'sishni "barqaror va keng qatlamlarni qamrab oluvchi iqtisodiy o'sish" sifatida talqin qiladi. Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti (OECD) esa bu tushunchani iqtisodiy imkoniyatlarga teng kirish va natijalarning adolatli taqsimlanishi bilan bog'laydi. Birlashgan Millatlar Tashkilotining Taraqqiyot Dasturi (UNDP) inklyuziv o'sishni inson kapitali va barqaror rivojlanish bilan uzviy aloqada ko'radi [2, 3]. Xalqaro valyuta jamg'armasi tadqiqotlariga ko'ra, sog'liqni saqlash, ta'lim va ijtimoiy himoya tizimiga yo'naltirilgan davlat xarajatlari uzoq muddatli inklyuziv o'sishni rag'batlantiradi.

Tadqiqot metodologiyasi.

O'zbekistonda inklyuziv o'sishga erishishda makroiqtisodiy siyosat instrumentlaridan foydalanish bo'yicha dunyo olimlari tomonidan olib borilayotgan tadqiqodlarni tahlil qilish, mavzu yuzasidan barcha ma'lumotlarni to'plash, solishtirish, mantiqiy fikrlash kabi iqtisodiy tadqiqot usullaridan foydalanildi.

Tahlil va natijalar muhokamasi.

Inklyuziv iqtisodiy o'sish zamonaviy iqtisodiy rivojlanish paradigmasining muhim yo'nalishlaridan biri bo'lib, u iqtisodiy o'sishning nafaqat miqdoriy ko'rsatkichlarini, balki uning ijtimoiy natijalarini ham qamrab

oladi. An'anaviy iqtisodiy o'sish modellari asosan yalpi ichki mahsulot hajmi, kapital jamg'arilishi va mehnat unumdorligi kabi omillarga tayanadi. Biroq amaliy tajriba shuni ko'rsatadiki, iqtisodiy o'sish sur'atlarining yuqoriligi har doim ham daromadlar tengsizligining kamayishiga yoki aholi farovonligining oshishiga olib kelmaydi. Shu bois inklyuziv o'sish konsepsiyasi iqtisodiy samaradorlikni ijtimoiy adolat tamoyillari bilan uyg'unlashtirishni nazarda tutadi. O'zbekiston sharoitida inklyuziv iqtisodiy o'sishni ta'minlash makroiqtisodiy siyosat instrumentlarining o'zaro muvofiqlashtirilgan holda qo'llanilishini talab etadi. Avvalo, fiskal siyosat daromadlarni qayta taqsimlashning asosiy vositasi sifatida namoyon bo'ladi. Davlat budjeti orqali ijtimoiy sohalarga, xususan, ta'lim, sog'liqni saqlash va ijtimoiy himoya tizimiga yo'naltiriladigan mablag'lar inson kapitalini rivojlantirishga xizmat qiladi. Progressiv soliqqa tortish mexanizmlari va manzilli ijtimoiy yordam dasturlari daromadlar tafovutini yumshatishga imkon beradi. Shu bilan birga, hududiy transfertlar va infratuzilmaviy investitsiyalar iqtisodiy jihatdan sust rivojlangan hududlarning imkoniyatlarini kengaytiradi. Monetar siyosat ham inklyuziv o'sish jarayonida muhim o'rin tutadi. Narxlar barqarorligini ta'minlash aholining real daromadlarini himoya qiladi, ayniqsa past daromadli qatlamlar uchun inflyatsiya darajasining pasayishi katta ahamiyat kasb etadi. Bank-moliya tizimining barqarorligi, kredit resurslarining kichik va o'rta biznes subyektlariga yo'naltirilishi hamda moliyaviy xizmatlardan foydalanish imkoniyatining kengayishi iqtisodiy faollikni rag'batlantiradi. Moliyaviy inklyuziyaning oshishi yangi ish o'rinlari yaratilishiga va tadbirkorlik muhitining mustahkamlanishiga xizmat qiladi. Investitsion siyosat inklyuziv rivojlanishning tarkibiy asosini shakllantiradi. Kapital qo'yilmalar yuqori qo'shilgan qiymat yaratuvchi, mehnat talab qiluvchi va innovatsion yo'nalishlarga yo'naltirilganda

iqtisodiy o'sishning ijtimoiy samarasi ortadi. Sanoatni diversifikatsiya qilish, xizmatlar sektorini kengaytirish va hududiy ishlab chiqarish zonalarini rivojlantirish orqali iqtisodiy imkoniyatlar hududlar kesimida kengayadi. Bu esa bandlikning sifat jihatdan yaxshilanishi va daromadlar barqarorligining ta'minlanishiga olib keladi. Inklyuziv o'sishning barqarorligi esa kuchli institutsional muhitga bevosita bog'liqdir. Qonun ustuvorligi, mulk huquqlarining himoyasi, davlat boshqaruvida shaffoflik va hisobdorlik iqtisodiy subyektlarning ishonchini oshiradi. Meritokratiya tamoyillarining joriy etilishi, korrupsiyaga qarshi samarali mexanizmlarning shakllanishi hamda normativ-huquqiy bazaning soddalashtirilishi iqtisodiy faoliyatni rag'batlantiradi. Institutsional samaradorlik fiskal va monetar siyosat natijalarining to'liq ro'yobga chiqishini ta'minlovchi asosiy omil hisoblanadi. Inklyuziv o'sish konsepsiyasi an'anaviy iqtisodiy o'sish nazariyalaridan tubdan farq qiladi. Agar klassik va neoklassik yondashuvlarda iqtisodiy rivojlanish asosan yalpi ichki mahsulot hajmining ortishi, kapital jamg'arilishi va mehnat unumdorligi kabi miqdoriy ko'rsatkichlar bilan baholansa, inklyuziv o'sish mazkur jarayonning ijtimoiy natijalarini ham kompleks tarzda qamrab oladi. Ya'ni iqtisodiy o'sish nafaqat ishlab chiqarish hajmining kengayishi, balki yaratilayotgan daromad va boylikning jamiyatning turli qatlamlari hamda hududlari o'rtasida qanday taqsimlanayotgani bilan ham baholanadi. Shu nuqtai nazardan, inklyuziv o'sish iqtisodiy samaradorlik va ijtimoiy tenglikning uyg'unlashgan holatini ifodalaydi. Agar iqtisodiyot yuqori sur'atlarda rivojlanayotgan bo'lsa-yu, biroq daromadlar tafovuti keskin kuchayib, boylik asosan tor doiradagi subyektlar qo'lida jamlanib qolsa, bunday rivojlanish barqaror ham, inklyuziv ham deb baholanmaydi. Demak, iqtisodiy o'sish natijalari jamiyatning keng qatlamlariga yetib borishi, hududlar o'rtasidagi tafovutlarni kamaytirishi hamda imkoniyatlar tengligini

ta'minlashi zarur. Inklyuziv o'sishning asosiy mazmuni iqtisodiy rivojlanish jarayonida barcha aholi guruhlari uchun imkoniyatlar yaratishdan iborat. Bu jarayon, avvalo, samarali va barqaror bandlikni kengaytirish, sifatli ta'lim va sog'liqni saqlash xizmatlariga kirish imkoniyatini oshirish, ijtimoiy himoya tizimining qamrovini kengaytirish hamda inson kapitalini rivojlantirish orqali namoyon bo'ladi. Tenglik omili bu yerda natijalar tengligi emas, balki imkoniyatlar tengligi tamoyili asosida talqin etiladi. Biroq iqtisodiy o'sish va ijtimoiy tenglikning mavjudligi o'z-o'zicha yetarli emas. Inklyuziv rivojlanish uzoq muddatli barqarorlik asosida amalga oshirilishi lozim. Barqarorlik deganda iqtisodiy, ijtimoiy va ekologik omillar o'rtasidagi muvozanat tushuniladi. Rivojlanish qisqa muddatli kon'yunkturaviy yutuqlarga emas, balki kelajak avlod manfaatlarini inobatga olgan holda shakllanishi zarur. Resurslardan oqilona foydalanish, ekologik xavfsizlikni ta'minlash hamda iqtisodiy tizimning tashqi va ichki zarbalarga chidamliligini oshirish inklyuziv o'sishning muhim tarkibiy sharti hisoblanadi. Mazkur yondashuvni metodologik jihatdan quyidagi soddalashtirilgan tenglama orqali ifodalash mumkin:

$$\text{Inklyuziv o'sish} = \frac{\text{Iqtisodiy o'sish} \times \text{Tenglik}}{\text{Barqarorlik}}$$

Ushbu formulada iqtisodiy o'sish (YaIM o'sishi, ishlab chiqarish kengayishi), tenglik (daromadlar tafovutining kamayishi, kambag'allik darajasining pasayishi, imkoniyatlar kengayishi) va barqarorlik (makroiqtisodiy barqarorlik, ekologik muvozanat, institutsional mustahkamlik) o'zaro bog'liq holda namoyon bo'ladi. Agar barqarorlik omili sust bo'lsa yoki e'tibordan chetda qolsa, iqtisodiy o'sishning ijtimoiy samarasi vaqtinchalik bo'lib, uzoq muddatda iqtisodiy nomutanosiblik va ijtimoiy keskinliklarga olib kelishi mumkin. Shu bois O'zbekiston sharoitida inklyuziv o'sishni ta'minlash makroiqtisodiy siyosat instrumentlarining o'zaro muvofiqlashtirilgan

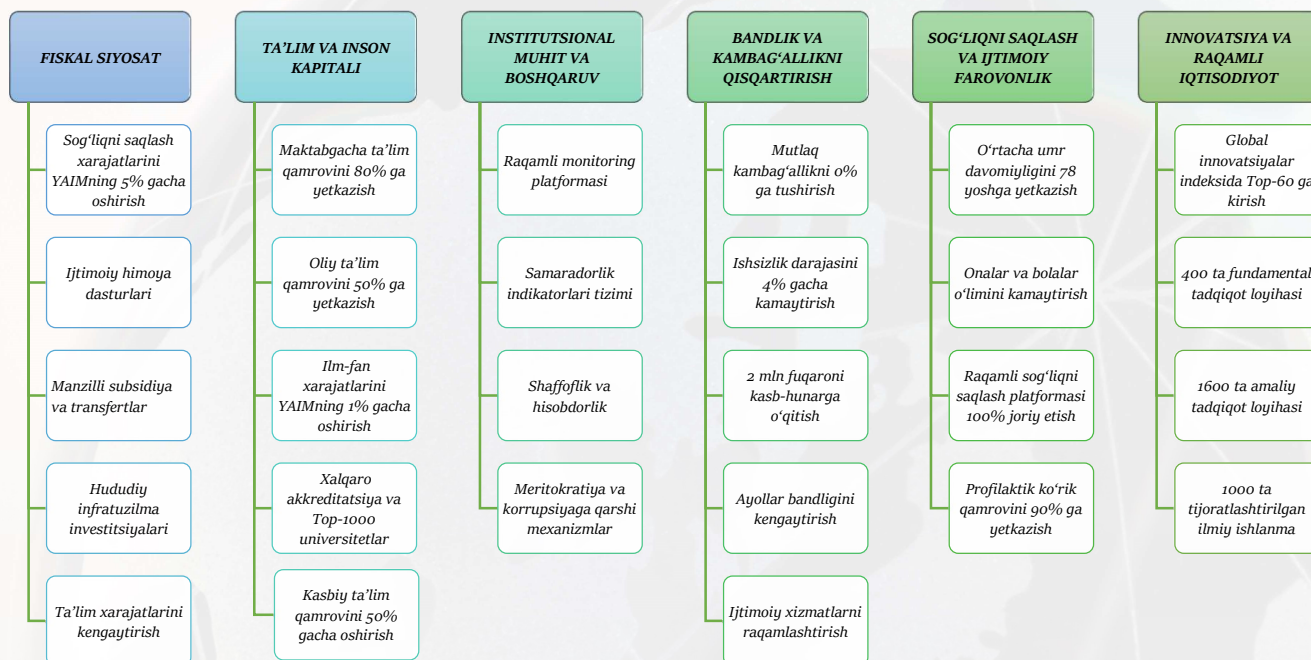
holda qo'llanilishini talab etadi. Fiskal, monetar va investitsion siyosat choralariining institutsional sifat va barqaror rivojlanish tamoyillari bilan uyg'unlashuvi iqtisodiy samaradorlikni ijtimoiy adolat bilan integratsiyalash imkonini beradi. Aynan shunday yondashuv inklyuziv rivojlanishning ilmiy-uslubiy asoslarini takomillashtirishning nazariy poydevorini tashkil etadi. Bugungi globallashuv va iqtisodiy transformatsiya sharoitida mamlakatlarning rivojlanish modeli nafaqat iqtisodiy o'sish sur'atlari, balki ushbu o'sishning ijtimoiy natijalari bilan ham baholanmoqda. Zamonaviy iqtisodiy tafakkurda inklyuziv o'sish konsepsiyasi iqtisodiy samaradorlik va ijtimoiy adolatni uyg'unlashtirish zarurati sifatida shakllanmoqda. O'zbekistonning 2026–2030-yillarga mo'ljallangan taraqqiyot strategiyasi iqtisodiy rivojlanishni faqat raqamlar, foizlar yoki yalpi ko'rsatkichlar bilan emas, balki inson hayotining real sifati bilan o'lchashga qaratilgan yangi falsafiy yondashuvni namoyon etadi. Bu strategiya markazida iqtisodiy o'sishning natijasi sifatida emas, balki uning maqsadi sifatida inson turadi. Prezidentimiz tomonidan ilgari surilgan "inson qadri uchun" g'oyasi aynan shu tamoyilni ifodalaydi – unda har bir qaror, har bir islohot, har bir investitsiya avvalo inson manfaatlariga xizmat qilishi lozim.

Mazkur yondashuvda iqtisodiy rivojlanishning mohiyati yalpi ichki mahsulot hajmini oshirish bilan chegaralanmaydi. Aksincha, u jamiyat farovonligini oshirish, sifatli bandlikni ta'minlash, inson kapitalini rivojlantirish va ijtimoiy tenglikni mustahkamlash orqali namoyon bo'ladi. Bu esa iqtisodiyotning insoniylashuvi, ya'ni iqtisodiy jarayonlarning markaziga insonning ehtiyojlari, qadr-qimmatini va imkoniyatlarini qo'yish demakdir.

Shuningdek, strategiyada imkoniyatlar tengligi alohida ustuvor yo'nalish sifatida belgilangan. Har bir fuqaro – u qaysi hududda yashamasin, qanday ijtimoiy qatlamga mansub

bo'lmasin — ta'lim, sog'liqni saqlash, ish o'rinlari va iqtisodiy faoliyat imkoniyatlaridan teng foydalanish huquqiga ega bo'lishi kerak. Bu esa hududlar o'rtasidagi tafovutlarni

kamaytirish, inklyuziv iqtisodiy muhit yaratish va kambag'allikni qisqartirish orqali amalga oshiriladi.

1-rasm. O'zbekistonda inklyuziv iqtisodiy o'sishni ta'minlashda makroiqtisodiy siyosat instrumentlari [4]

1-rasmda inklyuziv iqtisodiy o'sish oddiy iqtisodiy ko'rsatkichlar yig'indisi sifatida emas, balki o'zaro bog'liq va bir-birini to'ldiruvchi siyosat yo'nalishlari tizimi sifatida talqin qilinadi. Model markazida inson farovonligi turadi. Bu yondashuv O'zbekistonning uzoq muddatli rivojlanish strategiyasida belgilangan "inson qadri uchun" tamoyiliga to'la mos keladi. Prezidentimiz ta'kidlaganidek, "har bir islohot avvalo inson manfaatlariga xizmat qilishi kerak". Demak, iqtisodiy o'sishning asosiy maqsadi – yalpi ko'rsatkichlarni oshirish emas, balki jamiyatning har bir a'zosi uchun real imkoniyatlar yaratishdir. Birinchi yo'nalish — fiskal siyosat. "O'zbekiston – 2030" strategiyasida budjet siyosatining ijtimoiy yo'naltirilganligi alohida urg'u bilan qayd etilgan. Davlat budjeti nafaqat moliyaviy hujjat, balki ijtimoiy adolatni ta'minlash vositasi sifatida qaraladi. Ta'lim va sog'liqni saqlash xarajatlarini oshirish, sog'liqni saqlashga ajratiladigan mablag'larni YAIMning

5 foizigacha yetkazish, manzilli subsidiya va transfertlarni kengaytirish hamda hududiy infratuzilmani rivojlantirish daromadlar tafovutini yumshatishga xizmat qiladi. Prezidentimiz o'z nutqlarida "kambag'allikni qisqartirish davlat siyosatining ustuvor vazifasi" ekanini qayd etib, budjet mablag'larining samaradorligini oshirish zarurligini alohida ta'kidlagan. Ikkinchi yo'nalish — ta'lim va inson kapitali. Strategik maqsadlar qatorida maktabgacha ta'lim qamrovini 80 foizga, oliy ta'lim qamrovini 50 foizga yetkazish, ilm-fanga ajratiladigan mablag'lar ulushini oshirish kabi vazifalar belgilangan. Prezidentimizning "Yangi O'zbekistonni bilimli, malakali va raqobatbardosh avlod barpo etadi" degan fikri aynan inson kapitaliga investitsiya qilishning ustuvorligini ifodalaydi. Ta'lim tizimini modernizatsiya qilish va xalqaro akkreditatsiyalarni kengaytirish yuqori qo'shilgan qiymatli iqtisodiyotga o'tishning

muhim sharti hisoblanadi. Uchinchi yo'nalish — institutsional muhit va boshqaruv sifati. Islohotlarning muvaffaqiyati kuchli institutlarga bog'liq. Raqamli monitoring platformalari, samaradorlik indikatorlari tizimi, shaffoflik va hisobdorlik mexanizmlari davlat boshqaruvini natijaga yo'naltiradi. Prezidentimiz tomonidan ilgari surilgan "ochiq va hisobdor davlat" konsepsiyasi inklyuziv o'sishning institutsional poydevorini mustahkamlaydi. Meritokratiya tamoyillarini joriy etish va korrupsiyaga qarshi tizimli kurash iqtisodiy ishonchni oshiradi. To'rtinchi yo'nalish — bandlik va kambag'allikni qisqartirish. Strategiyada mutlaq kambag'allikni qisqartirish, ishsizlik darajasini 4 foizgacha kamaytirish, millionlab fuqarolarni kasb-hunarga o'qitish kabi aniq vazifalar belgilangan. Prezidentimiz qayd etganidek, "eng katta boyligimiz — bu mehnatkash va intiluvchan xalqimizdir". Shu bois inklyuziv o'sish bandlikni kengaytirish, ayniqsa ayollar va yoshlar uchun teng imkoniyatlar yaratish orqali real iqtisodiy natijaga aylanishi lozim.

Beshinchi yo'nalish — sog'liqni saqlash va ijtimoiy farovonlik. Sog'lom jamiyat barqaror iqtisodiyotning asosi hisoblanadi. O'rtacha umr davomiyligini 78 yoshga yetkazish, profilaktik ko'rik qamrovini kengaytirish, onalar va bolalar salomatligini mustahkamlash kabi maqsadlar inson kapitalining sifatini oshiradi. Prezidentimiz "inson salomatligi — eng katta boylik" ekanini ta'kidlab, sog'liqni saqlash tizimini tubdan isloh qilish zarurligini bir necha bor qayd etgan. Oltinchi yo'nalish — innovatsiya va raqamli iqtisodiyot. "O'zbekiston – 2030" strategiyasida Global innovatsiyalar indeksida yuqori o'rinlarni egallash, ilmiy tadqiqotlar sonini ko'paytirish va ilmiy ishlanmalarni tijoratlashtirish kabi vazifalar belgilangan. Prezidentimizning "raqamli iqtisodiyot — taraqqiyot drayveri" degan fikri iqtisodiyotning texnologik transformatsiyasini jadallashtirish zarurligini anglatadi. Bu esa eksport salohiyatini oshirish va global raqobatbardoshlikni mustahkamlashga xizmat qiladi.

2-rasm. 2026–2030-yillarga mo'ljallangan makroiqtisodiy prognoz ko'rsatkichlari [4]

2-rasmda "O'zbekiston - 2030" strategiyasi doirasida belgilangan asosiy makroiqtisodiy maqsadlar tizimli ko'rinishda aks ettirilgan. Unda iqtisodiy o'sish faqat raqamlar ortishi sifatida emas, balki barqarorlik va moliyaviy intizom bilan uyg'unlashgan rivojlanish jarayoni sifatida talqin qilinadi. Yangilangan strategiyaga ko'ra, YaIMni 240 mlrd. AQSh dollariga yetkazish, aholi jon boshiga daromadni 5 000 dollarga oshirish, ishsizlik darajasini 4 foizgacha kamaytirish va eksport hajmini 67 mlrd. dollarga chiqarish kabi aniq maqsadlar belgilangan. Sanoatda qo'shilgan qiymat hajmini 60 mlrd dollarga yetkazish rejalari esa iqtisodiyotning tarkibiy jihatdan yangilanayotganini ko'rsatadi. Shu bilan birga, makrobarqarorlik ustuvor yo'nalish sifatida saqlanadi: inflyatsiyani 5-6 foiz darajasida ushlab turish, davlat qarzini YaIMga nisbatan 50 foizdan oshirmaslik va budget taqchilligini 3 foiz doirasida saqlash rejalashtirilgan. Bu yondashuv tezkor o'sish bilan bir qatorda moliyaviy barqarorlikni ta'minlashga qaratilgan. Yangi kiritilgan ko'rsatkichlar — yashirin iqtisodiyot ulushini 23 foizgacha qisqartirish, soliq tushumlarining YaIMdagi ulushini 19,2 foizga yetkazish hamda bojxona tushumlari ulushini 6,5 foizgacha oshirish — iqtisodiyotni yanada shaffof va samarali qilishga xizmat qiladi [5].

Xulosa va takliflar.

O'zbekistonda inklyuziv o'sishni ta'minlash sharoitida makroiqtisodiy siyosat instrumentlarining o'rni va ahamiyati tobora ortib bormoqda. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, iqtisodiy o'sish sur'atlarining barqarorligi o'z-o'zidan ijtimoiy farovonlik va daromadlar tengligini ta'minlamaydi. Inklyuziv o'sish uchun iqtisodiy siyosat natijalari aholining keng qatlamlariga yetib borishi, bandlikni oshirishi, kambag'allikni qisqartirishi va inson kapitalini rivojlantirishga xizmat qilishi zarur.

Bugungi islohotlar sharoitida O'zbekistonda inklyuziv iqtisodiy o'sishni ta'minlash masalasi oddiy nazariy yondashuv emas, balki amaliy zaruratga aylangan. Makroiqtisodiy siyosat instrumentlaridan samarali foydalanishning ilmiy-uslubiy asoslarini takomillashtirish mamlakatning uzoq muddatli va barqaror rivojlanishini ta'minlashda muhim omil hisoblanadi. Chunki iqtisodiy o'sishning o'zi yetarli emas — uning natijalari jamiyatning barcha qatlamlariga yetib borishi lozim. An'anaviy iqtisodiy o'sish modellari asosan yalpi ko'rsatkichlarga, xususan YaIM hajmining ortishiga urg'u beradi. Biroq bunday yondashuv daromadlar taqsimoti, imkoniyatlar tengligi, kambag'allik darajasi va bandlik sifati kabi muhim ijtimoiy omillarni to'liq qamrab olmaydi. Natijada iqtisodiy o'sish mavjud bo'lsa-da, uning samarasi keng aholi qatlamlari tomonidan yetarlicha sezilmasligi mumkin. Shu bois zamonaviy sharoitda iqtisodiy rivojlanishni baholash mezonlari kengroq va chuqurroq bo'lishi zarur. Iqtisodiy samaradorlik faqat o'sish sur'atlari bilan emas, balki daromadlar tengsizligining kamayishi, kambag'allikning qisqarishi, sifatli bandlikning kengayishi va inson kapitalining mustahkamlanishi bilan birgalikda baholanishi lozim. Aynan shunday kompleks yondashuvga haqiqiy inklyuziv va barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlashga xizmat qiladi.

O'zbekistonda inklyuziv o'sishni ta'minlash makroiqtisodiy siyosatning nafaqat iqtisodiy barqarorlikni saqlash, balki ijtimoiy adolat va teng imkoniyatlar muhitini yaratishga xizmat qilishini talab etadi.

Fiskal va monetar siyosatning o'zaro uyg'unligi iqtisodiy o'sish sur'atlarini barqarorlashtirish bilan birga, ijtimoiy himoya va bandlik sifatini oshirishga yo'naltirilishi zarur.

Inson kapitaliga — ta'lim, sog'liqni saqlash va kasbiy ko'nikmalarga kiritilayotgan investitsiyalar jamiyatning uzoq muddatli farovonligi va raqobatbardoshligini

ta'minlaydi. Shu bilan birga, samarali institutsional islohotlar, shaffof boshqaruv va hududiy muvozanatni qo'llab-quvvatlash

inklyuziv iqtisodiy rivojlanishning mustahkam va barqaror poydevorini shakllantiradi.

Foydanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. World Bank. (2009). *What is Inclusive Growth?* Washington, DC: World Bank.
2. Birlashgan Millatlar Tashkiloti Bosh Assambleyasining 2015 yilning sentabrida Barqaror rivojlanish bo'yicha o'tkazilgan sammitida qabul qilingan 70-son rezolyusiyasi, shuningdek O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2018-yil 20-oktabrdagi №841 sonli "2030-yilgacha bo'lgan davrda barqaror rivojlanish sohasidagi milliy maqsad va vazifalarni amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori.
3. International Monetary Fund. *World Economic Outlook*. Washington, DC.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2026-yil 16-fevraldagi "Mamlakat taraqqiyotining 2030-yilgacha mo'ljallangan ustuvor yo'nalishlari doirasida islohotlarni izchil davom ettirish va yangi bosqichga olib chiqish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-21-sonli Farmoni.
5. O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi. O'zbekiston Respublikasining ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish ko'rsatkichlari (1995–2024-yillar). – <https://stat.uz>